

Нора ВЕРХОВЕЦЬ

Ісход

“Параджанов. Остання весна”.

Сценарій і режисура М.Вартанова.

Музика Равеля, Шостаковича.

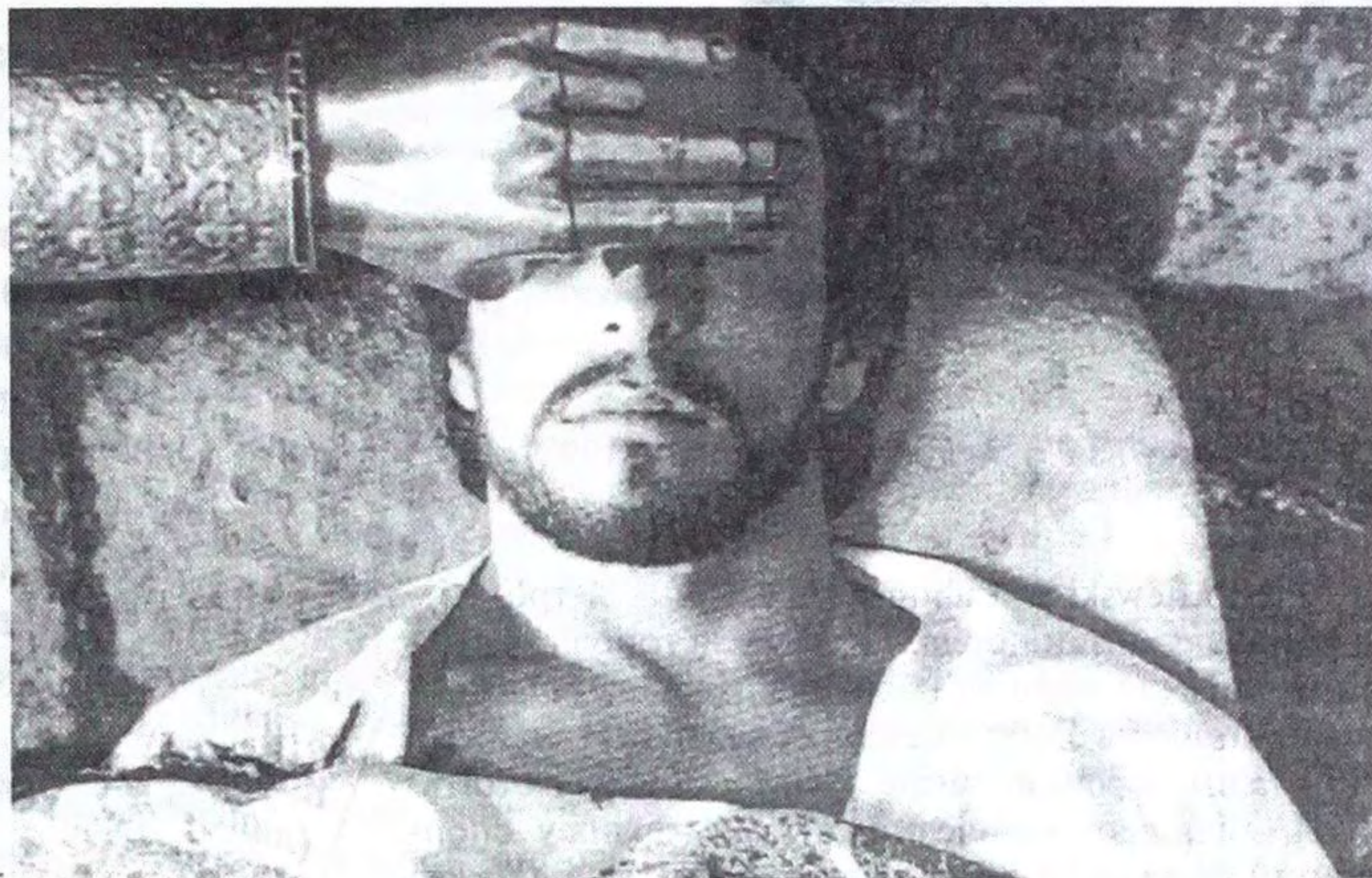
Студія “Varda-Nova”, “Арменфільм”. 1992

У молодості зовнішність мав звичайну, очі кольору свіжорозколотого каштана. На старості помічав, що зустрічні спотикаються і дивляться вслід. Думав, пізнають, а було збентеження від летючого погляду янтарно-жовтих з темними крапинками очей.

Тепер погляд уважний, нерухомий, невидючий, а через те, що він на полотні екрана, осягаєш реальність метафори “очі зіницями в душу”. Пристрасно облюбований життям, чутливий до найлегшого його дотику, він більше не дивиться ні на що, ні на кого, тільки відсторонено, зосереджено вдивляється в себе.

Важко, безсило громадяться на стільці біля останнього пристановища, настовбурчується за пультом тонательє, де показують перший-останній епізод улюбленої, вистражданої, десятиліттями створюваної “Сповіді”, - але тільки мовчить і дивиться в себе. Це важке, але незбагненно значне видовище, тому що бачимо не слабість, не розпад, а найвищу напругу, величезну міру концентрації і самовладання.

На старість він став дуже красивий, казали, величний, зараз показують прекрасне обличчя великої людини. Багато мужності, любові, смаку повинно бути у того, хто наважився стати за камеру. Михайло Вартанов, якого Параджанов називав братом, усвідомив сенс і вражаючу художню виразність цього погляду, цього мовчання, цього поруху рук. Таку велич

Кадр із фільму “Саят-Нова” (“Колір граната”). Режисер С. Параджанов. “Вірменфільм”. 1971.

відходу не зіграв і не зрежисерував би ні жоден геній кінематографа. Її можна було тільки зафіксувати.

В картині “Параджанов. Остання весна” немає суєти, сенсаційності, екзальтації, якими грішили інші, взявшись за тему. Тут немає ніби наскрізної ідеї, підсумкових розмірковувань, оцінок і вигуків, тільки фактографічний коментар. Щоб розкрити вулканічну природу Параджанова, магію впливу на людей, дано майже вицвілі кадри зі зйомок “Саят-Нови”, де видно, як режисер буквально виліплює персонаж, і сповнений захоплення творчістю епізод відкриття виставки в Тбілісі. Скупими, точними штрихами окреслена не проста історія любові. Дар уяви - преображення явищ у чарівній грі: трансформація образу Джо-

конди в серію колажів. А розповіді про табірну злу пригоду, яку незбагненим чином геній перетворює в художню пригоду, що живить душу і талант, Вартанов дає самому Параджанову - без акторства читає його листи, показує рисунки.

У фільмі є і похорони, але ніби як ще одна дія, поставлена невгамовним режисером життя. Тому правильне і природне поєднання цих кадрів з похоронними ритуалами із фільмів - з Параджановськими метафорами жаху, краси відходу. І як важливо, що це ще не фінал. У фіналі людина, яка лежить на боці, відкриває очі і вперше дивиться не в себе, а поза, туди, де голубка спурхує зі свіжого горбика.

Так продумати, так зробити, знайти слова і таку музику міг тільки істинний друг і справжній художник.